

Historia GPW w Warszawie

Powstanie giełdy

Akt założycielski Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie został podpisany 12 kwietnia 1991 r. GPW została utworzona w formie spółki akcyjnej Skarbu Państwa, na mocy ustawy z dn. 22 marca 1991 r. *Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych*. Ustawa ta zobligowała emitentów dokonujących publicznych emisji papierów wartościowych do wprowadzenia ich do obrotu wtórnego wyłącznie na rynku regulowanym. Jednocześnie postanowiono, że jedynym tego typu rynkiem będzie GPW, co zapewniło warszawskiej giełdzie stały dopływ papierów wartościowych. Bardzo ważnym czynnikiem stymulującym rozwój GPW był również proces prywatyzacji państwowego sektora gospodarki – znaczna część przedsiębiorstw państwowych została sprywatyzowana w trybie oferty publicznej, a ich akcje wprowadzono do obrotu giełdowego.

Z uwagi na fakt, że rynek kapitałowy w Polsce był tworzony praktycznie od podstaw, możliwe było oparcie funkcjonowania GPW na nowoczesnych rozwiązaniach, takich jak: dematerializacja papierów wartościowych i elektroniczny system zawierania transakcji (zamiast tradycyjnego parkietu giełdowego, na którym transakcje zawierane są ustanie przez maklerów). Opracowanie nowoczesnych procedur obrotu giełdowego było możliwe m.in. dzięki merytorycznej i finansowej pomocy ze strony Francji.

Pierwsza sesja na parkiecie GPW odbyła się 16 kwietnia 1991 r. Przedmiotem obrotu były akcje 5 sprywatyzowanych spółek Skarbu Państwa (Exbud, Kable, Krosno, Próchnik, Tonsil).

1991-1993: Zdobywanie rynku

Na początku rozwój GPW był powolny. Ze względu na mały wolumen obrotów sesje giełdowe odbywały się tylko raz w tygodniu, a transakcje zawierane były w systemie notowań jednolitych (tzn. na podstawie zleceń kupna i sprzedaży złożonych na daną sesję giełdową ustalany był jeden kurs, po którym realizowane były wszystkie transakcje). Podaż kapitału na rynku giełdowym była niewielka, gdyż brakowało krajowych inwestorów instytucjonalnych, a udział inwestorów zagranicznych był znikomy, ze względu na obowiązujące ograniczenia obrotu dewizowego; ponadto inwestorzy indywidualni woleli lokować wolne środki finansowe na wysoko oprocentowanych wówczas lokatach bankowych.

Na początku 1992 r. zdecydowano się na wprowadzenie drugiej sesji giełdowej, a w czerwcu tego samego roku do obrotu na GPW trafiły pierwsze papiery dłużne – obligacje Skarbu Państwa, które były zarazem pierwszymi instrumentami notowanymi w systemie notowań ciągłych (tzn. transakcje kupna i sprzedaży były realizowane w sposób ciągły, po kursie ustalonym na podstawie spływających w trakcie sesji zleceń).

W 1993 r. – na skutek coraz większego zróżnicowania spółek ubiegających się o dopuszczenie do obrotu giełdowego – postanowiono uruchomić, obok rynku podstawowego, tzw. rynek równoległy, tj. segment notowań przeznaczonych dla mniejszych spółek, o mniej rygorystycznych warunkach dopuszczenia papierów wartościowych do obrotu.

1994-1999: Dynamiczny rozwój

W 1994 r. stopniowo zwiększona została częstotliwość sesji giełdowych – od lipca tego roku sesje odbywały się cztery razy w tygodniu, a od października już we wszystkie dni robocze. W październiku 1994 r. polska giełda została również pełnoprawnym członkiem Światowej Federacji Giełd, grupującej wszystkie najważniejsze giełdy świata, której zadaniem jest m.in. wprowadzanie nowoczesnych

rozwiązań, ujednolicanie standardów i koordynacja współpracy między giełdami poszczególnych krajów.

W latach 1994-1999 prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych bardzo przyspieszyła, a wraz z nią dynamicznie rosła liczba spółek notowanych na GPW. Giełda stała się m.in. ważnym elementem realizacji Programu Powszechnej Prywatyzacji (PPP); w 1996 r. do obrotu giełdowego wprowadzone zostały świadectwa udziałowe PPP, a rok później akcje 15 Narodowych Funduszy Inwestycyjnych, które zarządzały przedsiębiorstwami prywatyzowanymi w ramach Programu.

W 1997 r. uległy zmianie podstawy prawne funkcjonowania GPW, a wraz z nimi rozszerzony został wachlarz instrumentów finansowych, które mogą być przedmiotem obrotu giełdowego. Nowe przepisy umożliwiły także rozwój rynku funduszy inwestycyjnych, dzięki czemu znacznie poszerzyło się grono inwestorów instytucjonalnych. Ponadto zniesiony został monopol GPW na prowadzenie giełdy papierów wartościowych (podmioty zainteresowane tego typu działalnością muszą uzyskać stosowną licencję). Jednak, zgodnie z oczekiwaniami, nikt nie zdecydował się na podjęcie działalności konkurencyjnej względem GPW.

Powyższe zmiany doprowadziły do znacznego wzrostu liczby notowanych na giełdzie spółek i wysokości jej obrotów. W 1994 r. na GPW notowane były 44 spółki, w 1997 r. – 143 spółki, a w 1999 r. – ponad 220. W czerwcu 1999 r. kapitalizacja warszawskiej giełdy przekroczyła 100 mld zł.

Nowy system transakcyjny

Rok 2000 był przełomowy pod względem postępu w zakresie informatyzacji notowań i informacji o notowaniach. W lutym notowania zostały po raz pierwszy udostępnione w czasie rzeczywistym w internecie, a w listopadzie wprowadzono nowy system transakcyjny WARSET. System ten umożliwił m.in. wprowadzenie instytucji zdalnego członkostwa giełdy, co oznacza, że transakcje giełdowe mogą być zawierane bez fizycznego prowadzenia działalności operacyjnej w budynku giełdy (a nawet na terenie Polski). Uruchomienie WARSETU stało się również ważnym etapem na drodze do umiędzynarodowienia GPW. W październiku 2003 r. na giełdzie warszawskiej pojawiły się po raz pierwszy akcje zagranicznego emitenta – Banku Austria Creditanstalt AG, a w czerwcu 2004 r. GPW stała się pełnoprawnym członkiem Federacji Europejskich Giełd Papierów Wartościowych (FESE).

Członkostwo w Unii Europejskiej

Członkostwo w Unii Europejskiej wywarło duży wpływ na podstawy prawne funkcjonowania publicznego rynku kapitałowego w Polsce, gdyż stał on się częścią tworzącego się unijnego jednolitego rynku usług finansowych. Wprowadzone przez Polskę zmiany legislacyjne zniósł m.in. przymus obrotu papierami wartościowymi oferowanymi w sposób publiczny na rynkach regulowanych. Nie wywołało to jednak spadku zainteresowania emisjami na giełdzie warszawskiej, gdyż jej pozycja już się ugruntowała i GPW zaczęła być postrzegana jako rynek nobilitujący emitentów notowanych na nim papierów wartościowych.

Nie wszystkie podmioty zainteresowane pozyskaniem środków finansowych z rynku kapitałowego są w stanie spełnić wymogi rynku regulowanego (zarówno podstawowego, jak i równoległego). Wychodząc naprzeciw ich potrzebom, 30 sierpnia 2007 r. GPW uruchomiła nowy, nieregulowany rynek obrotu – NewConnect – dla mniejszych spółek, cechujący się niższymi kosztami debiutu i mniej rygorystycznymi obowiązkami informacyjnymi. Przedmiotem obrotu w alternatywnym systemie GPW mogą być akcje, prawa do akcji (PDA), prawa poboru, kwity depozytowe oraz inne udziałowe papiery wartościowe. Rynek NewConnect jest obecnie jednym z najdynamiczniej rozwijających się rynków w Europie.

30 września 2009 r. GPW uruchomiła rynek obligacji Catalyst, stanowiący nowatorską ofertę dla firm i samorządów emitujących papiery dłużne. Rynek ten systematyzuje i czyni transparentnym polski rynek długu oraz otwiera inwestorom indywidualnym szansę lokowania swoich środków na publicznym rynku obligacji.

Poee Rynek Energii GPW jest najmłodszym rynkiem warszawskiej giełdy – rozpoczął działalność 11 grudnia 2010 r. Rozszerzył działalność operacyjną GPW o handel towarem. Jest platformą zawierania transakcji energią elektryczną i kontraktami terminowymi na energię dla wszystkich kategorii uczestników rynku energii – producentów, spółek obrotu i odbiorców końcowych.

Obecnie polska giełda jest liczącym się rynkiem kapitałowym w Europie i liderem w Europie Środkowej i Wschodniej.

Joanna Stryjek